

Rendesen a legények, ritkán azonban az egész falu. (Kénos, Orbán 1 : 160.) A legények lámpásokkal a toronyba mennek, a lakosság pedig a cinterembe gyűl. Aztán hosszan harangoznak, majd a CX. zsoltárt énekelgetik, végül virradatkor kántálni, majd köszönteni mennek a paphoz, bíróhoz, tanítóhoz, stb. (Bagos, Ethn. 10 : 45. Túrístvándi, sfj.)

Szendrey Zsigmond.

TÁRSADALOMRAJZ.

Erdei Ferenc: A makói parasztság társadalomrajza.
(*Csanádvármegyei könyvtár, 26. sz. Makó, 1934., 60 l.*)

Újabban ismét nagy erőre kapott s különféle hirlapi cikkekben, polémiákban, „szociográfiai“ riportokban mindenütt jelentkezett a magyar falu, tanyavilág, a magyar parasztság nyomorúságos szociális sorsának ismertetése. A különböző szenvedélyes és lelkendező hangú írások, cikkek, riportok és tanulmányok valójában nemcsak a magyar parasztság szomorú sorsát ábrázolják, hanem a magyar szociográfiai irodalom sekélyességére, módszertelen és tudományonkívüli felfogására is világot vetnek. Ezeknek az írásoknak jórészt egyéb értékük sincs, minthogy a figyelmet felhívják népünk életének kikerülhetetlen problémáira. (Bár ez az erkölcsi jellegű érték is erősen vitatható, hiszen tudósításaik oly zavarosak és tájékoztatlanok alapvető, egzisztenciális kérdésekben, hogy sok hasznukat még e szempontból sem vehetjük. Mit ér egy tájékoztatlan tájékoztató?) E vígasztalan és kúsza szociográfiai hangzavarban, — melyből csak a probléma szükségességének, elődázhatatlanságának tudata hangzik ki tisztán, — örvendetes felfigyelni olyan szociográfiai munkára, amely elmélyült szociológiai — s bizvást ideírhatjuk: etnológiai — megfontolások alapján, pontos analízisek, biztos helyzet- és környezetismeret alapján készült.

Pedig Erdei mintegy önként még meg is nehezítette amúgyis bonyolult feladatát. Tanulmánya nemcsak az egyik legérdekesebb megfontolásokat kínáló alföldi parasztváros paraszttársadalmának szerkezeti és funkcionális társadalomrajzát kívánja nyújtani, hanem egyúttal e paraszt-társadalom mai önmagából, társadalmi kereteiből, életstílusából kivetkező fejlődését is elének állítja. (Egy-két részletét a *Népünk és Nyelvünk*-ben is olvashattuk.) Az eddigi magyar szociográfiai irodalom — bár szükségességét mások is hangoztatták hasztalan — nem tekintette a kutatandó területet összetartozó, határozott jellegű függvényrendszernek: sajátosan funkcionáló szerkezet-

nek, strukturának, melynek statikus sajátosságait és dinamikus törvényszerűségeit éppen *magából a strukturából kell és lehet megérteni*. Egyszempontú vizsgálódások, bármily kimerítőnek látszó statisztikák, különféle, általános jellegű kérdéscsoportot felsorakoztató szociográfiai kérdőívek ezt a néprajzi és társadalmi valóságot (legyen az parasztváros, falu, kisebb tanyacsoport) megragadni sohasem is tudják. Erdei érdeme, hogy Makó paraszt-társadalmát is elsősorban a szerkezeti kép, a társadalmi struktúráltság lényeg-problémája felől közelíti meg: így válnak azután e paraszt-társadalom heterogénnek feltűnhető vonásai egységes értelművé, ilyen módon válik szociológiailag s néprajzilag is szükségszerűvé a funkcionális összefüggérendszer. S végül is: a makói paraszt-társadalom szerkezetének tisztult megjelenítése teszi lehetővé, hogy a parasztság mai sorsát, átalakulását illúziótlan, kemény vonásokkal állíthassa elénk. Oly sokat beszélnek a mai népi kultúra s a paraszt-társadalom rohamos pusztulásáról a mélyebb okok fölfedezése nélkül: Erdei vizsgálódásai, bár csak egyetlen területre vonatkozzanak, általános érvényű tanulságokkal szolgálnak. Tanulmánya tehát minden vonatkozásában érdemes munka, s érdeklődéssel várhatjuk Makó részletesebb társadalomrajzát adó könyvét, melyet a Szegedi Fiatalok Műv. Kollégiuma fog kiadni. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a részletesebb tárgyalás alkalmával szükséges lesz bővebben kifejteni a szociális és etnikai valóságok *kauzális összefüggését*, az ismertetett tanulmányban ez az összefüggés nem kapja meg teljesen az őt megillető hangsúlyt, holott látnivaló, hogy Erdej problematikájában ez a szempont jogosultan az egyik gócpontot jelenti. E rész gazdagabb megvilágítása a módszer s egyben a struktúra megragadásának szempontjából is döntő jelentőséggel bírhat, s néprajzi és szociográfiai irodalmunk sokfajta tévedését eloszlathatná.

Ortutay Gyula.

KÖNYVISMERTETÉSEK.

Balassa-émlékkönyv.

Emlékkönyv Balassa Józsefnek, a Magyar Nyelvőr szerkesztőjének, 70. születése napjára. Szerkesztették: BEKE ÖDÖN, BENEDEK MARCELL, TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF. Bp. 1934. 198 l. Balassa József arcképével és névaláírásával.

A legtöbb emlékkönyvhöz hasonlóan könyvünk is vegyes tartalmú s az egyes tanulmányok értéke is különböző. Az al-